

PHASELIS | Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi
Journal of Interdisciplinary Mediterranean Studies
Volume II (2016)

Perge Batı Nekropolisi'nden Yeni Mezar Yazıtları

New Funeral Inscriptions from the Western Necropolis of Perge

Fatih YILMAZ

*PHASELIS: Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki makaleleri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, makalelerin çıktısını alabilir ve kaynak göstererek makalelere bağlantı verebilir.

PHASELIS: Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten makaleler derginin web sitesinde (journal.phaselis.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Volume II: Ocak-Aralık 2016) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni F. Yılmaz, "Perge Batı Nekropolisi'nden Yeni Mezar Yazıtları". *Phaselis* II (2016) 259-268.
DOI: 10.18367/Pha.16018

Geliş Tarihi: 15.12.2016 | Kabul Tarihi: 27.12.2016 | Online Yayın Tarihi: 31.12.2016

Editörya Phaselis Research Project
www.phaselis.org

Perge Batı Nekropolis'i'nden Yeni Mezar Yazıtları

New Funeral Inscriptions from the Western Necropolis of Perge

Fatih YILMAZ*

Öz: Bu makalede Antalya Müzesi tarafından yürütülen 2016 yılı Perge kazıları kapsamında Batı Nekropolis'i'nden ele geçen üç Hellence mezar yazıtı tanıtılmaktadır. MS II. yüzyılın sonu ile MS III. yüzyılın başına tarihlenen yazıtların ilk ikisi lahit, üçüncüsü ise bir mezar odası üzerinde yer almaktadır. Söz konusu belgeler öncelikli olarak mezarların uygunsuz kullanımı sonucunda tahsil edilecek olan ceza miktarları ile bu miktarların ödeneceği kasalara ilişkin yapılacak olan çalışmalarda bir veri oluşturabilecek niteliktedir. Ayrıca yazıtlarda yer alan kişilerin hem kent hem de bölgede nadiren görülen ya da hiç karşılaşılmamış olan isimleri ise onomastik çalışmalara katkı sunacaktır.

Anahtar Sözcükler: Perge · Batı Nekropolis · Mezar · Yazıt · Onomastik · *Fiscus*

Abstract: This paper presents three Greek funeral inscriptions which were found in the Western Necropolis of Perge, in the course of research conducted by the Museum of Antalya in 2016. The first two of these inscriptions, dated to between the end of the 2nd century and the beginning of the 3rd century A.D., are on a sarcophagi, while the third is carved on a tomb chamber. These three inscriptions contribute to studies concerning the amount of the fine that is to be collected in case of any improper use made of these tombs; and the treasury to which this fine should be paid, as well as to onomastic studies, as the names of the individuals recorded are unknown or rarely found in the wider region and were previously unrecorded in the city.

Keywords: Perge · Western Necropolis · Tomb · Inscription · Onomastic · *Fiscus*

Kadim bir geçmişe sahip Perge kenti günümüzde Antalya'nın Aksu ilçesinde konumlanırken, buradaki arkeolojik kazı çalışmaları ise ilk kez Arif Müfid Mansel tarafından 1946 yılında başlatılmıştır¹. Bugüne kadar farklı araştırmacıların devraldığı söz konusu kazılar, kentin artık Roma İmparatorluk Dönemi'ne geldiğinde sınırlarını oldukça genişletmiş olduğunu gözler önüne sermektedir². Bu kapsamda biri *akropolis*'in yamaçlarında, diğer ikisi ise kentin Doğu ve Batı surlarının hemen dışında yer alan üç farklı *nekropolis* (Fig. 1) açığa çıkarılmıştır³. Hem arkeolojik hem de epigrafik veriler yukarıda belirtilen son iki *nekropolis*'te yer alan mezarların ağırlıklı kısmının MS II-III. yüzyıla tarihlendiklerini ve bunların kentin temel mezar alanları olduklarını ortaya koymaktadır⁴. Buna paralel olarak 2016 yılında Batı Nekropolis'i'nde yürütülen kazı çalışmaları sırasında tespit edilen farklı tip-

* Arş. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Akdeniz Eskiçağ Araştırmaları Anabilim Dalı, Antalya. fatihyilmaz@akdeniz.edu.tr

¹ Mansel – Akarca 1949, 2-34.

² Perge kentinin araştırma tarihi ve kuruluşundan Roma İmparatorluk Dönemi sonuna kadarki gelişim aşamaları için bk. Abbasoğlu 2001, 173-188; Özdzızbay 2012.

³ Perge *nekropolis*'leri ve mezarlarına ilişkin tipolojik değerlendirmeler için bk. Martini 2003, 70-76; Turak 2011.

⁴ Özdzızbay 2002, 483-507. Epigrafik belgeler ise Sencer Şahin'in 2004 yılında Roma İmparatorluk Dönemi mezar yazıtlarına odaklandığı *Die Inschriften von Perge* adlı eserin ikinci cildinde kategorize edilerek bir araya getirilmiştir.

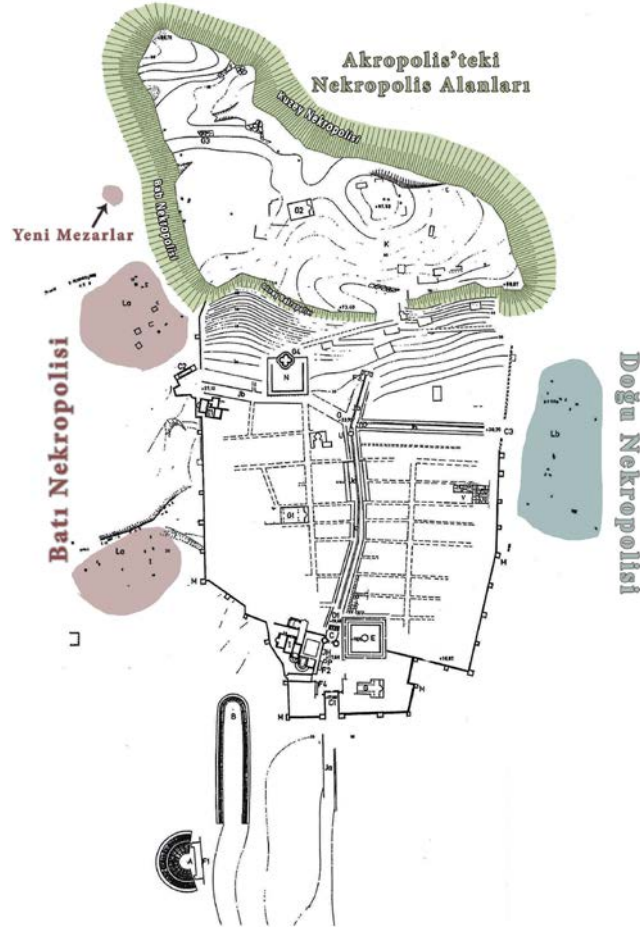

Fig. 1. *Perge Nekropolis Alanları* (Özdizbay 2012, Res. 3 Temel Alınarak Hazırlanmıştır)

Fig. 2. *Perge Batı Nekropolisindeki Yeni Mezarlar*

lerdeki yeni mezar yapıları (Fig. 2), söz konusu *nekropolis* alanının daha da kuzeye doğru genişlediğini göstermektedir. Bu çalışmanın konusunu ise belirtilen alandaki üç mezar üzerine işlenmiş Hellence metinler oluşturmaktadır.

1. Anonymous ve Ailesinin Mezarı

Kireçtaşıdan yapılmış lahdin kapağı bulunamamış, teknesi ise üst kısmından tahribata uğramıştır. Teknenin batı yüzünde yer alan *tabula ansata*'sında on satırlık kısmı tespit edilebilen yazıtın üst kısmından ise birkaç satırlık bölümünün tahribat sonucunda günümüze ulaşmadığı belirlenmiştir. Ayrıca dördüncü satırdan itibaren yazıtın sonuna kadarki kelime ve cümle yapısı daha önce kentten ele geçmiş ve MS III. yüzyıla tarihlen farklı bir yazıtla doğrudan benzerlik göstermektedir⁵.

Buluntu Yeri: Perge Batı Nekropolis - 13421 Ada 1 Parsel.

Ölçüler: *Lahit Teknesi:* Y.: 0,78 m . G.: 2,08 m. D.: 1,05 m. *Tabula Ansata:* Y.: 0,66 m. G.: 0,45 m. D.: 0,15 m. HY.: 0,3 m. HG.: 0,25 m.

Tarih: MS II-III. yüzyıl (Θ - Ϟ).

- 01 [ὁ δεῖνα του δεῖνος κατ]-
 02 [εσκεύασεν τὸ ἀνγ]-
 03 [εῖτον ἐαυτῷ καὶ τῆ γυ]-
 γε[κί μου καὶ]
 2 ^{vac.} [δεῖνι τῆ]
 θυγατρὶ Δουλίχου
 4 καὶ τοῖς ἐξ ἡμῶν τέ-
 κνοῖς μόνοις· ἐτέ-
 6 ρω δὲ οὐδενὶ ἐξὸν
 ἔστε ἕτερον πτῶ-
 8 μα ἐπιβάλειν· εἰ
 δὲ μή γε, δώσει τῷ ἱε-
 10 ρωτάτῳ ταμείῳ ✕ γ.

Çeviri:

[Ben Falanca oğlu Filanca bu mezarı sadece kendim, eşim Falanca,] Doulikhos'un kızı [Falanca] ve bizden olan çocuklar için (yaptırdım), başka hiç kimse adına farklı bir kişiyi (buraya) koymaya izniniz yoktur, aksi takdirde, (bu kişi) pek kutsal kasaya 3000² denarii ödeyecektir.

Str. 01-03 ve 1-2. Yazıtın dördüncü satırında yer alan 'ἐξ ἡμῶν' (bizden olanlar) ifadesiyle açıkça anlaşılacağı üzere tahrip olmuş ilk birkaç satırlık kısmında mezarı yaptıran kişi ve onun eşinin isimleri yazıyor olmalıdır. Bu kişilerin yanında üçüncü satırda yer alan Doulikhos adındaki kişinin kızına ait isim de muhtemelen ikinci satırda yer alıyor olmalıdır.

⁵ *IPerge 368:* Αὐρ. Ὀνήσιμ[ος — — —] ζῶν | ἐαυτῷ τὸ ἀγγ[εῖτον — — — καὶ τῆ] γλυκου | τάτη μου συμ[βίω Αὐρ. — — —]κιανῆ ἢ καὶ | Ἀμαζῶν ὡ καὶ τοῖ[ς] ἐξ [αὐτ]ῶν τέκνοις | μόνοις· ἐτέρω ὡ δὲ οὐδενὶ αἰ'ξὸν ἔστε ἕτερον || πτῶμα ἐπιβάλειν· εἰ δὲ μή γε δώσει τῷ ἱεροτάτῳ | ταμείῳ ὡ ✕ ,βφ' Ϟ "Ben Aur(elius) Onesimus - --- yaşarken kendim, biricik hayat arkadaşım namı diğer Amazon olan [falanca] için ve sadece çocuklarımız için (bu mezarı yaptırdım), başka hiç kimse adına farklı bir kişiyi (buraya) koymaya izniniz yoktur, aksi takdirde, (bu kişi) pek kutsal kasaya iki bin beş yüz denarii ödeyecektir."

Str. 3. Δούλιχος olarak okunan isim kentte ilk kez tespit edilirken, Termessos kentinde MS III. yüzyıla tarihlenen birkaç yazıtta belgelenmektedir⁶. Ancak söz konusu isim, Δόλιχος'un ilk hecesindeki 'ο' harfinin 'ου' çift seslisine dönüşümü sonucunda buradaki şekline kavuşmuş olabilir⁷. Ayrıca Δούλιχος/Δόλιχος isminin *genetivus* halinde bulunması onun muhtemelen tahrip olan üst kısımda ismi yazılmış olan bir kız çocuğunun (Θυγατρί) babası olduğuna işaret edebilir. Bu haliyle Δούλιχος, mezarı yaptıran şahsın karısının önceki kocası olmalıdır. Belirtilen kız çocuğu ise kadının önceki kocası olan Δούλιχος'tan dünyaya gelmiştir. Zira bir sonraki satırda da şu anki kocası ve aynı zamanda mezarı yaptıran kişiden olan çocukların belirtmesi adına 'ἐξ ἡμῶν' ifadesini kullanmaktadır.

Str. 9-10. Perge kentinde mezarların uygunsuz kullanımı durumunda belirli bir miktar cezanın ödeneceğini belirten ve hemen hemen tümü Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait (burada yeni tanıtılan yazıtlar haricinde) yirmi altı mezar yazıtı bulunmaktadır. Bunlar içerisinde cezaların ödeneceği kurum olarak πόλις, φίσκος, ἱερώτατος φίσκος, ταμεῖον, κυριακὸν ταμεῖον ve ἱερώτατον ταμεῖον olmak üzere altı farklı kurum yer alır⁸. Bunlardan πόλις ile ταμεῖον ifadeleri kent kasasını, φίσκος, ἱερώτατος φίσκος, κυριακὸν ταμεῖον ve ἱερώτατον ταμεῖον ise muhtemelen Roma imparatorlarına bağlı olan *fiscus*'u ifade ediyor olmalıdır⁹. Kentteki on dört mezarda ise uygunsuz kullanımları durumunda cezaların ödenmesi gereken kurum olarak ἱερώτατον ταμεῖον belirlenmiştir. Bunların hemen hemen tümü MS II-III. yüzyıla tarihlenirken, mezarların ceza miktarları ise 2500-15000 *denarii* arasında değişmektedir¹⁰.

2. Aurelia Tyrannis ve Kadın Azatlılarının *Kenotaphiorí* u

Kireçtaşından dört farklı köşeli bloğun bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş lahit teknesi günümüze kadar ulaşmasına rağmen kapağı bulunamamıştır. Ayrıca içerisinden bozulmamış altı farklı insan iskeleti, üzerinde kadın figürü bulunan bir çift altın küpe ve dört adet bronz sikkenin de bulunduğu çeşitli materyaller çıkarılmıştır¹¹. Teknenin batı yüzünde, kırmızı boya kalıntılarının hala üzerinde durduğu beş satırlık Hellence yazı tespit edilebilirken, en az bir satırlık kısmının da kayıp lahit kapağının üzerine işlenmiş olduğu anlaşılmıştır.

Buluntu Yeri: Perge Batı Nekropolisi - 13421 Ada 1 Parsel. 1 numaralı yazıtın hemen güneydoğu köşesinde, ona bitişik durumdadır.

⁶ TAM III¹ 225; 364; 598.

⁷ Söz konusu ses değişimi hakkında bk. Gignac 1976, 212-213. Δόλιχος ismi için bk. Pape – Benseler 1911, 317; LGPN II 136; III^A 133; III^B 126; IV. 110.

⁸ Πόλις: *IPerge* 404; 416 (× 2500). Φίσκος: *IPerge* 362 (× 1500); 408 (× 500); 460 (× 2500). ἱερώτατος Φίσκος: 460 (× 2500). Ταμεῖον: *IPerge* 364 ve 400 (× ?); 440 (× 500); 450 (× 2500). Κυριακὸν Ταμεῖον: *IPerge* 411; 460 (× 2500).

⁹ Ταμεῖον ile φίσκος'un kullanımları için bk. Mason 1974, 5; 91. Söz konusu kasaların Perge'nin batısında yer alan Lykia Bölgesi özelindeki kullanım örnekleri ve bu kurumlar hakkındaki tartışmalar için bk. Avcu 2014.

¹⁰ ἱερώτατον Ταμεῖον'a ödenen ceza miktarları birinde 1500 (*IPerge* 372), sekizinde 2500 (*IPerge* 366; 368; 425; 435; 442; 444; 446-447), ikisinde 10000 (*IPerge* 419; 458), ikisinde 15000 (*IPerge* 448-449) *denarii* olarak belirlenmişken, bir mezarın (*IPerge* 439) da tahribat nedeniyle ceza miktarı belirlenememiştir. Özellikle 10000 ve 15000 *denarii* gibi cezalar genellikle MS III. yüzyıla tarihlenmektedir. Zira bu mezar sahiplerinin Aurelius *nomen gentile*'si almış olmaları MS 212 yılının ardına tarihlenmesi gerektiğini göstermektedir. Söz konusu dönemdeki ceza miktarların artış nedeni her ne kadar kesin olarak belirlenemese de, ilk dikkat çeken durum imparatorluk genelinde yaşanan ekonomik kiriz ve enflasyon oranlarıdır. Ancak bu lahithler oldukça özenli işlenmiş heykel ve süslemelere sahip olarak Perge'deki durumunu enflasyondan çok, mezar sahiplerinin kişisel servetleriyle açıklanabilir kılmaktadır.

¹¹ Bunların yanında söz konusu alanda arkeolojik çalışmaları yürüten Eray Özmen tarafından bildirildiği kadarıyla lahdin içerisinden "bir altın obje, iki boncuk, ağız kısmı kırık bir p.t unguentarium ve bir adet de tamamen dağılmış halde cam unguentarium" ele geçmiştir.

Ölçüler: Tekne: Y.: 0,65 G.: 0,86 m. D.: 0,10 m. HY.: 0,01-0,02 m. HG.: 0,02 m.

Tarih: MS 212 Sonrası (Αύρηλια!).

	Çeviri:
[ὁ δεῖνα του δεῖνος κατεσκευ]-	[Falanca oğlu Filanca.....]
2 ασεν τὸ κενοτάφιον τῆς κληρονό-	bu kenotaphion' u varisi Aurelia Tyrannis
μῶς Αὐρηλίας) Τυράννιδ[ι] καὶ ταῖς ἀπελευ-	ve kadın azatlıları için hayırlısıyla
θήραις σὺν ἀγαθῇ τύχῃ, εἰ δέ τις ἔτε-	yap[tırdı], eğer birisi (buraya) başka bir
4 ρον πτῶμα ἐπιβάλη, δώσει ὁμοί-	kişiyi koyarsa, pek kutsal kasaya tam
ως εἰς τὸ ἱερώτατον ταμεῖον ✕ ,βφ'.	olarak iki bin beş yüz denarii verecektir.

2. str. Tyrannis ve azatlılar için yaptırılan mezar, κενός (boş) ve τάφος (mezar) kelimelerinin birleşimiyle oluşturulan κενοτάφιον olarak belirtilmiştir¹². Homeros zamanından itibaren Hellen geleneklerinde yer alan bu tip mezarlar savaşta, gurbette ya da denizde yaşamını yitirmiş insanlar ile herosların ve önemli şahsiyetlerin anısını memleketlerinde yaşatmak, daha da önemlisi öte dünya inancı bağlamında ruhların sahipsiz kalmamasını sağlamak adına dikilmekteydi¹³. Ayrıca özellikle mezar yazıtları üzerinde yer alan bu kelime Pamphylia dışındaki coğrafyalarda çok nadiren kullanılmıştır¹⁴. Perge özelinde ise ἀγγεῖον, ἠρῶν, μνημεῖον, σορός gibi farklı mezar tiplerinin yanında κενοτάφιον'un da yukarıda belirtilen tüm örneklerinin aksine doğrudan inhumasyon bir mezar türünü göstermiş olduğu içerisinde altı farklı kişiye ait kemik kalıntılarının bulunmasıyla anlaşılmaktadır¹⁵. Bu bağlamda κενοτάφιον ifadesi Perge'de etimolojisinden ve erken dönem kullanımlarından farklı ve daha çok yöreye özgü bir anlam kazanmış gözükmektedir¹⁶. Ayrıca kentteki farklı mezar yazıtlarında geçen κενοτάφιον σὺν τῷ ἀγγεῖῳ ve ἀγγεῖον σὺν κενοταφίῳ ifadeleri, yine

¹² Κενοτάφιον için bk. Hug 1921, 171-172; Höcker 1999, 412-413.

¹³ Hom. *Od.* I. 291; IV. 584. Belirtilen şartlardaki kişiler için bir κενοτάφιον yapıldıktan sonra ruhlarının buraya girmesi adına isimleri üç kez yüksek sesli anılmaktadır (Hom. *Od.* IX. 65 vd.; Ver. *Aen.* VI. 505).

¹⁴ Perge'deki örnekler için bk. *IPerge* 365; 369-370; 373; 379; 385; 391; 393; 396; 411; 444; 448; 460. Pamphylia Bölgesi'ndeki örnekler için bk. **Aspendos:** *SEG* XII. 494^b; 500-501; **Attaleia:** *Lanckoronski* I. 161, 18; 162, 20; *SEG* II. 702; 708; XVII. 601; 602. Bunun dışında farklı coğrafyalardaki bazı örnekler için bk. **Pompeiopolis:** *Marek Pompeiopolis* 32; 36; 39; 63; **Mylasa:** *IMylasa* 435; 469.

¹⁵ **ἀγγεῖον:** *IPerge* 362; 368; 370; 372-373; 393; 402; 404-405; 407-408; 411; 416-417; 419; 421; 425; 431; 435; 437-438; 440; 442; 444-450; 453-456; 458; 460-461. **ἠρῶν:** *IPerge* 361; 363-364. **μνημεῖον:** *IPerge* 360; 415; 436; 444; 467. **σορός:** *IPerge* 439.

¹⁶ A. M. Mansel ve A. Akarca (1949, 8 vd.) Perge'deki κενοτάφιον'u genel anlamından farklı şekilde ölünün portresi ya da heykelinin bulunduğu bir mezar türü olarak algılamaktadır. S. Şahin (*IPerge* 368 ve açıklamalar) ise bu türün boş bir mezar olarak değil, bölgeye özgü inhumasyon bir mezar olarak her daim kullanıldığını belirtmektedir. Konuya ilişkin olarak ayrıca bk. Turak 2008, 1162.

yoğunluklu olarak Pamphylia Bölgesi'nde kullanılan ve Perge'de de en sık karşılaşılan ἀγγελῶν¹⁷ mezarlarla κενοτάφιον'un farklı mezar tipleri olduğunu göstermektedir¹⁸. Ancak aralarındaki ayrım kesin olarak saptanabilmiş değildir.

3. str. Varisin Aurelia *nomen gentile*'si taşıması yazıtın *Constitutio Antoniniana*'dan (MS 212) sonraya tarihlenmesi gerektiğine işaret etmektedir. Ayrıca τύραννος kelimesinden türeyen Τυραννίς ismi Perge için ilk kez belgelenmiş olmasına rağmen Akdeniz coğrafyasında sıkça karşılaşılmaktadır¹⁹.

6. str. ἑρώτατον ταμεῖον ve kentteki diğer kasalara ilişkin olarak yukarıda 1 numaralı yazıtın 9-10. satırları için yapılan açıklamalara bakınız.

3. Tiberius Claudius Nestor ve Ailesinin Mezar Odası

Kireçtaşından yapılmış giriş kapısı ile neredeyse tamamen sağlam şekilde bulunmuş tonozlu bir mezar odası. Üzerinde iki satırdan oluşan Hellence bir yazıt yer almaktadır.

Buluntu Yeri: Perge Batı Nekropolisi - 13421 Ada 1 Parsel. 2 numaralı yazıtın 5-7 m. güneydoğusunda.

Ölçüler: *Kapı:* Y.: 0,65 m. G.: 0,86 m. D.: 0,10 m. HY.: 0,01-0,02 m. HG.: 0,02 m.

Tarih: MS II-III. yüzyıl.

Çeviri:

Τιβέριος Κλύδιος Νέστωρ ζῶν ἑαυτῷ καὶ τῆ
2 γυνεκὶ καὶ τοῖς τέκνυς.

*Tiberius Claudius Nestor yaşarken kendisi, eşi
ve çocukları için (bu mezarı yaptırdı).*

Str. 1. Mezar sahibinin *tria nomina*'sı ailesinin Iulius-Claudius Hanedanlığı Dönemi'nde Roma vatandaşlığına alınmış olduğunu göstermektedir²⁰. Söz konusu kişinin *nomen gentile*'si olan ve Latince'de Claudius şeklinde ifade edilebilecek isim burada Κλύδιος olarak kaydedilmiştir. Bu bağlamda konuya ilişkin farklı bakış açıları geliştirilebilir: Belirtilen durumu ilk olarak taşçı ustasının ihmalkârlığına bağlayarak yazıtın taşta geçirildiği sırada 'au' çift seslisindeki 'a' harfinin unutulması sonucunda sadece 'u' harfinin kazınmış olabileceği şeklinde açıklamak mümkündür. Hellence'nin hiçbir lehçesinde ya da geç dönemlerde görülen ses değişimlerinde 'au' çift seslisinin yerine 'u'

¹⁷ *IPerge* 393: [...] | τὸ δὲ κενοτάφιον [.....] σ[ὺ]ν | τῷ ἀγγελίῳ ... *IPerge* 448 ... || κατεσκευ|ασα τὸ | ἀγγελῶν κέ | τῆ γυνη || κεί μου | Αύρ. Ἄγο|ραστῆ σὺν | κέ τῷ κενοτα|φίῳ ...

¹⁸ Κενοτάφιον'un farklı kullanımları ve ἀγγελῶν ile karşılaştırması için bk. Robert – Robert 1950, 203-205.

¹⁹ Zgusta 1964, 598; *LGPN* I. 449; II. 436; III^A 437; III^B 413; IV. 336; V^B 416. Doğrudan "*Aurelia Tyrannis*" olarak ise Roma'dan MS I. yüzyıla tarihlenen Latince bir yazıtta yer almaktadır: *CIL* VI. 21637: D(ecimi) Lucreti Lupe[rci?] / v(iva) Aurelia Tyran[nis]: "*Aurelia Tyrannis yaşarken Decimus Lucretus Lupercus için (bu mezarı yaptırdı)*".

²⁰ Perge'de benzer şekilde Iulius-Claudius Hanedanlığı Dönemi'nde vatandaşlığa kabul edilen ailelere mensup birçok kişi bulunmaktadır. Bu şahıslara ilişkin olarak bk. *IPerge* 35; 58; 143; 199; 232; 256; 277.

kullanımı görülmemesi nedeniyle, diğer bir olasılık olarak söz konusu ‘u’ harfine dönüşümün Claudius isminin Latince’de aynı anlamdaki farklı bir formu olan Clodius’un (= Κλώδιος) kullanılmasından kaynaklanmış olması beklenebilir²¹. Bu durumda ‘ω’ seslisi ‘u’ tek seslisine dönüşmüş ve Κλώδιος biçimini almış olmalıdır²². Buna paralel olarak Perge’de daha önceden bulunan bir yazıt üzerinde de bu ismin Κλωδία (= Clodia) olarak bir kadın için kullanıldığı bilinmektedir²³. Ancak Clodius *nomen gentile*’sinin Tiberius *praenomen*’i ile birlikte Asia Minor’de hiç belgelenmemiş olması, burada muhtemelen taşçı ustasının ‘α’ harfini hatalı bir şekilde yazmamış olduğu ihtimalini ön plana çıkarmaktadır.

Mezar sahibinin *herophorik* Νέστωρ *cognomen*’i Perge’deki epigrafik belgelerde ilk kez açığa çıkarılırken, söz konusu isim Akdeniz genelinde yaygın olarak kullanılmaktadır²⁴. Ayrıca Perge kentiyle dolaylı olarak ilintili başka bir Νέστωρ ismi de MS III. yüzyıla tarihlenen edebi kaynaklardan bilinmektedir. Buna göre Roma imparatoru Decius tarafından Hıristiyanlara karşı gerçekleştirilen kovuşturmalar sırasında (MS 249-251) pagan tanrılarına kurban sunmayı reddeden Νέστωρ adındaki Hıristiyan bir piskopos yargılanmak üzere memleketi Magydos’tan Perge kentine getirilmiş ve burada çarpmıha gerilmiştir²⁵. Νέστωρ gibi *herophorik* isimlerin kullanımı Asia Minor coğrafyasında farklı etkenlere bağlı olarak dönem dönem önemli artış göstermektedir. Tarihi bağlam içerisinde Hellen kültürünün ön plana çıkarılmaya gayret edildiği Hellenizasyon Dönemi’nde ve İkinci Sophistik Hareket’te genel olarak yaygınlaştığı anlaşılmaktadır²⁶. Isauria-Lykaonia bölgeleri özelindeki onomastik çalışmalar ise Νέστωρ isminin Νησις/Νησιος gibi bazı yerel isimlerle fonetik yakınlığı nedeniyle burada her dönemde yaygın kullanımının olduğunu açıklamaktadır²⁷.

Str. 2. Tiberius Claudius Nestor söz konusu mezar odasını kendisinin yanında eşi için de yaptırdığını belirtmek adına γυνή sözcüğünün *dativus singularis* halini kullanmaktadır. Ancak bunu yaparken γυναικί yerine γυνεκί formunu tercih eder. Söz konusu kullanım farklı lehçeler içerisinde ‘α’ çift seslisinin ‘η’ tek seslisine ve burada olduğu gibi kısmen de ‘ε’ tek seslisine dönüşmesi sonucunda

²¹ Lewis - Short s.v. ‘Clodius’; Maltby s.v. ‘Clodius’.

²² Buck 1955, 27²ⁿ; Gignac 1976, 294; Schmitt 1977, 94-96; Brixhe 1987, 46-47.

²³ *IPerge* 238.

²⁴ Pape – Benseler 1911; 992; *LGPN* I. 326; II. 329; III^A 313; III^B 297; IV. 248; V^A 330; V^B 313. Buradaki mezarı yaptıran kişinin sosyal statüsü hakkında kesin olarak bir yargıda bulunmak mümkün olmasa bile, Nestor gibi efsanevi isimlerin Roma geleneğinde yabancılar, köleler ya da çoğunlukla azatlı kişiler için *cognomen* olarak kullanıldığı görülmektedir. H. Solin (1982, I. 503-504) Nestor isminin özellikle kölelerde ve azatlılardaki kullanımına pek çok örnek göstermektedir. Bunun yanında K. Buraselis (1996, 59) ise Lesbos’ta kayıt altına alınmış olan *IG XII² 383* nolu yazıttaki Nestor ve Hedylos isimlerinin köle ya azatlı olduğunu düşündüğü kişiler için kullanıldığı üzerinde durmaktadır. Νέστωρ isminin Asia Minor’deki kullanımı için ayrıca bk. Thonemann 2015, 368-371.

²⁵ *TIB* VIII. 363; 375.

²⁶ Buna paralel olarak P. Thonemann (2015, 370), söz konusu dönemde Pamphylia’daki Νέστωρ isminin artışı nedenini buradaki kentlerin retoriğe ve de Hellen kökenlerine duydukları ilgiye bağlar (Lykia için ayrıca bk Colvin 2004, 46-47). Zira antikçağda ilk kez Philostratos (*soph.* 481.) tarafından İkinci Sofistik Dönem şeklinde adlandırılan MS II-III. yüzyıllardaki hatiplik becerilerinin sosyal ve siyasi hareketlerin temel etkeni olduğu Roma Doğusu’nda Νέστωρ ismi efsanevi karakterine uygun olarak hatipler için tam bir rol model olmuştur. Bu bağlamda Νέστωρ adında Larandalı bir şair de Roma’daki bir büstü üzerinde yer alan “*Yeni Nestor*” unvanıyla söz konusu durumun somutlaşan bir örneğini teşkil etmektedir (Ma 2007, 96-97).

²⁷ Thonemann 2015, 370. Buna benzer şekilde C. Brixhe’nin (1991, 73-76) ortaya koyduğu bir başka isim ise Doğu Lykia, Pisidia ve Kilikia bölgelerinde yaygın olarak ortaya çıkan Obrimos ismi ile yerel bir isim olan Opramoas’ın fonetik benzerliğidir. Ayrıca Lykia bölgesinde de benzer şekilde yerel isimlerle sonradan ortaya çıkan *Panhellenik* olanlar arasındaki fonetik benzerliklere ilişkin bk. Colvin 2004, 65-67.

gerçekleşmektedir²⁸. Benzer şekilde ses değişiminin görüldüğü bir diğer kelime de Tiberius Claudius Nestor'un mezarı çocukları için yaptırdığını belirtirken kullandığı τέκνουç ifadesinde görülmektedir. Aslında burada kelimenin sonu *dativus pluralis* halinde bitirilerek τέκνοιç şeklinde olması beklenirken 'ol' çift seslisi 'u' tek seslisiyle değiştirilerek yazılmıştır²⁹. Bu bağlamda yazıt üzerinde görülen tüm ses değişimleri ($\omega? > u?$; $\alpha > \epsilon$; $\alpha > u$) genel olarak değerlendirildiğinde ise sadece belirli bir lehçe ile ilişkilendirilmesi mümkün görülmemekle birlikte, esas olarak MS II. yüzyıldan sonra Hellençe'de gerçekleşen yenilikler kapsamında değerlendirilmelidir.

²⁸ Bartoněk 1966; 45; Gignac 1976, 192-193; Brixhe 1987, 109.

²⁹ Buck 1955, 32; Gignac 1976, 197-198.

BİBLİYOGRAFYA

Antik Kaynaklar

- Hom. *Od.* (= Homeros, *Odysseia*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Odysseia*. Çev. A. Erhat-A. Kadir. İstanbul 1988⁶.
- Philostr. *soph.* (Philostratos, *Bioi Sophiston*)
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Lives of the Sophists*. Trans. W. C. Wright, Cambridge-Mass. 1961.
- Verg. *Aen.* (= Vergilius, *Aeneis*)
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Eclogues, Georgics, Aenid, the Minor Poems*. Trans. H. Fairclough I-II. Cambridge, Mass.-London 1966-1967.
Vergilius, *Aeneas*. Çev. İ. Z. Eyuboğlu. Ankara 1995.

Modern Literatür

- Abbasoğlu 2001 H. Abbasoğlu, "The Founding of Pergeits Development in the Hellenistic and Roman Period". *Journal of Roman Archeology* 45 (2001) 173-188.
- Avcu 2014 F. Avcu, *Lykia Bölgesi Mezar Yazıtlarında Mezar Cezaları ve Ceza Tahsilat Kurumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi. Antalya 2014.
- Bartoněk 1966 A. Bartoněk, *Development of the Long-Vowel System in Ancient Greek Dialects*. Praha 1966.
- Brixhe 1987 C. Brixhe, *Essai sur le grec anatolien: au début de notre ère*. Nancy 1987.
- Brixhe 1991 C. Brixhe, "Étymologie populaire et onomastique en pays bilingue". *Revue de Philologie* 65 (1991) 67-81.
- Buck 1955 C. D. Buck, *The Greek Dialects*. Chicago 1955³.
- Buraselis 1996 K. Buraselis, "Stray Notes on Roman Names in Greek Documents". Ed. A. D. Rizakis, *Roman Onomastics in the Greek East Social and Political Aspects: Proceedings of the International Colloquium on Roman Onomastics Athens, 7-9 September 1993*. Athens (1996) 55-63.
- CIL *Corpus Inscriptionum Latinarum, consilio et auctoritate Academiae Litterarum (Regiae) Borussicae editum*. I-XVI. Leipzig - Berlin 1826-1843.
- Colvin 2004 S. Colvin, "Names in Hellenistic and Roman Lycia". Ed. S. Colvin, *The Greco-Roman East: Politics, Culture, Society*. Cambridge (2004) 44-84.
- Gignac 1976 F. T. Gignac, *A Grammar of the Greek Papyri of the Roman and Byzantine Periods: Phonology*, vol. I. Milano 1976.
- Höcker 1999 Ch. Höcker, s.v. "Kenotaphion". *DNP* VI (1999) col. 412-413.
- Hug 1921 A. Hug, s.v. "κενοτάφιον". *RE* XI/1 (1921) col. 171-172.
- IG *Inscriptiones Graecae, consilio et auctoritate Academiae Litterarum Borussicae editae*, I-IV., VII., IX., XI., XII., XIV. Berlin 1873-1939.
- IMylasa Die Inschriften von Mylasa, I-II. Ed. W. Blümel, Bonn 1987-1988.
- IPerge Die Inschriften von Perge, I-II. Ed. S. Şahin, Bonn 1999-2004.
- Lanckoronski K. G. von Lanckoronski, *Pamphylia ve Pisidia Kentleri*, I. İstanbul 2015.
- Lewis - Short C. T. Lewis - C. Short, *A New Latin Dictionary*. New York 1891.
- LGPN P. M. Fraser – E. Matthews, *A Lexicon of Greek Personal Names*, vol. I (1987); II (1994); IIIA (1997); IIIB (2000).
- Ma 2007 J. Ma, "The Worlds of Nestor the Poet". Eds. S. Swain, S. Harrison - J. Eisner, *Severan Culture*. Cambridge (2007) 83-113.
- Maltby R. Maltby, *A Lexicon of Ancient Latin Etymologies*. Leeds 1991.
- Mansel – Akarca 1949 A. M. Mansel – A. Akarca, *Perge'de Kazılar ve Araştırmalar*. Ankara 1949.
- Marek Pompeiopolis C. Marek, *Stadt, Ära und Territorium in Pontus-Bithynia und Nord-Galatia*. Tübingen 1993

- Martini 2003 W. Martini, "Topographie und Architektur". Eds. H. Abbasoğlu – W. Martini, *Die Akropolis von Perge I. Survey und Sondagen 1994-1997*. Mainz am Rhein (2003) 13-78.
- Mason 1974 H. J. Mason, *Greek Terms for Roman Institutions: A Lexicon and Analysis*. Toronto 1974.
- Özdizbay 2002 A. Özdizbay, "Perge Batı Nekropolisinden Bir Mezar Yapısı". *Anadolu Araştırmaları* XVI. (2002) 483-508.
- Özdizbay 2012 A. Özdizbay, *Perge'nin M.S. 1.-2. Yüzyıllardaki Gelişimi*. İstanbul 2012.
- Pape – Benseler 1911 W. Pape – G. E. Benseler, *Wörterbuch der griechischen Eigennamen*. Braunschweig 1911.
- Robert – Robert 1950 J. Robert – L. Robert, "Bulletin épigraphique". *Revue des Études Grecques* 63/294-298 (1950) 121-220.
- Schmitt 1977 R. Schmitt, *Einführung in Die Griechischen Dialekte*. Darmstadt 1977.
- SEG *Supplementum Epigraphicum Graecum*. Leiden 1923-1971; Amsterdam 1976/7-.
- Solin 1982 H. Solin, *Die griechischen Personennamen in Rom. Ein Namenbuch*, II vols. Berlin 1982.
- TAM *Tituli Asiae Minoris*. Vindobonae 1901-1989.
- Thonemann 2015 P. Thonemann, "Heroic Onomastics in Roman Anatolia". *Historia* LXIV (2015) 357-385.
- TIB *Tabula Imperii Byzantini*, I-XV. 1976-2014.
- Turak 2008 Ö. Turak, "Perge Batı Nekropolisinden bir Mezar: Artemon'un Kenotaphionu". Eds. İ. Delemen, S. Çokay-Kepçe, A. Özdizbay – Ö. Turak, Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı: Euergetes. Antalya (2008) 1157-1167.
- Turak 2011 Ö. Turak, *Roma Dönemi Pamphylia Lahitleri ve Atölye Sorunu*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi. İstanbul 2011.
- Zgusta 1964 L. Zgusta, *Kleinasiatische Personennamen*. Prag 1964.